

«Vi vil ikke være voldelig
mot ulvevennene, men
det vil bli et voldsomt
spetakkel.»

ANONYM GRUNNEIER OM ULVEMØTET I
ØSTFOLD MANDAG TIL DAGBLADET.

Innhold:

**Konvolutt-
tyver mot ulv**

Aksjonsgruppa «Nei til ulv i Østfold» har sendt ut materiell i konvolutter merket med Naturvernforbundet. Fylkesleder Knut Magne Furuheim i Naturvernforbundet vurderer å anmelde tyveriet til politiet.

• side 3

**Black Debbath
mot skytefelt**

Lars Martin Myhre, Arild Nyquist, Vigdis Hjort og bandet Black Debbath stiller opp mot skytefeltet i Hedmark. Protestkonserten finner sted på Rockefeller i Oslo 23. september.

• side 7

**Verdens-
banken blir
CO₂-dealer**

Norge, Sverige, Finland og Nederland har sagt ja til å delta i Verdensbankens pionerprosjekt for handel med CO₂-kvoter. Kritikerne mener de rike landene kan snike seg unna utslippsreduksjoner ved hjelp av ordningen.

• side 8

Massiv miljøkamp mot Monsanto

Naturvernforbundet sender giften tilbake dit de mener den hører hjemme. Tønner med forurenset sjøbunn blir levert til Monsanto lokaler på Lysaker (Foto: Jens P. Toldnæs)

Ved å selge PCB-holdige produkter har firmaet Monsanto forurenset og ødelagt norsk natur. Det burde firmaet ta konsekvensen av og hjelpe til med å rydde opp i, mener Naturvernforbundet. Monsanto har, i den grad de har sagt noe som helst, fraskrevet seg ethvert ansvar for det de har gjort.

Flere tønner med PCB-forgiftet sjøbunn ble i forrige uke levert til Monsanto på Lysaker. Aksjonen var ledd i å synliggjøre en industrigigant som liker seg best utenfor rampelyset. Det kan det bli en slutt på dersom ikke firmaet vil gå i dialog med miljøbevegelsen. Juridiske eksperter tror Naturvernforbundet har en sterk sak.

• side 4 og 5

Norsk fauna bryter spesialavfallsgrensen

Lever fra hønehaug har så høye konsentrasjoner av miljøgiften PCB at den ikke kan hives på søppelfyllinga etter undersøkelser. Giftinnholdet er så høyt at leveren regnes som spesialavfall, og dermed må leveres egnet mottak og destrueres på forsvarlig vis. Dette

gjelder også havørnegg fra Møre, polarmåkelever fra Bjørnøya og isbjørnfett fra Svalbard. Den ferske rapporten «Miljøgifter og radioaktivitet i norsk fauna - inkludert Arktis og Antarktis» er dystert lesestoff.

• side 5

Natur & miljø Bulletin
 utgitt av Norges Naturvernforbund

Redaktør: Tom Erik Økland
Redaksjon: Jens Petter Toldnæs, Kristian Jahre
Adresse: Postboks 342, Sentrum, 0101 Oslo.
Besøksadresse: Skippergata 33
 Tlf: 22 40 24 00.
 Faks: 22 40 24 10.
 Direkte: 22 40 24 + 25 (Økland), 23 (Toldnæs), 24 (Jahre)
 E-post: redn@online.no
Neste utgave: 10.9.1999.

Abonnement:
 199/år (privatpersoner), 500/år (bedrifter)
Annonser: Tlf: 23 12 20 70.
 Faks: 23 12 20 71.
Trykking: Gan Grafisk.
 Trykket på 100% resirkulert papir.
Norges Naturvernforbund:
 Samme postadresse som N&M Bulletin. Web: <http://www.naturvern.no>
 E-post: naturvern@naturvern.no

fagpressen

Ynkkelig kjemigigant

Henter du opp sjøbunn fra et eller annet sted på norskekysten får du også opp PCB. En menneskeskapt miljøgift med skremmende langtidsvirkninger. Mange steder er konsentrasjonene så høye at opprydning er nødvendig for å sikre livet i havet for kommende generasjoner.

PCB ble forbudt i 1980. Fram til da tjente et knippe storprodusenter seg styrtrike på salg av miljøgiften. Selskapene lever i beste velgående i dag. Miljøvernorganisasjoner som Naturvernforbundet og Greenpeace mener derfor at produsentene må betale sin del av kaka når opprydningsarbeidet skal gjøres. Det er sunn fornuft.

En av milliardbedriftene heter Monsanto. Selskapet har prøvd å ro seg unna skylden for skandalen overfor Naturvernforbundet. Monsanto peker på at Monsanto Chemicals, som i sin tid produserte PCB, ikke lenger eksisterer, men nå heter Solutia. Forøvrig vil ikke selskapet ta ansvar «siden PCB-produksjonen var fullt lovlig mens den pågikk». Slik argumentasjon kan ikke kalles annet enn ynkelig.

Sannheten er at Monsanto i flere år produserte og solgte PCB vel vitende om at stoffet hadde en rekke miljøskadelige effekter. Denne suverene forakten for naturen og miljøet ga flere penger i kassa, og for enkelte er penger i kassa viktigere enn tilstanden til sel, isbjørn, torsk og deg og meg. Dagens PCB-forurensning i norske fjorder er resultat av rå kynisme.

Det Monsanto kanskje ikke tenkte på da de solgte gift og tjente penger, var muligheten for å bli stilt til ansvar for følgene av milliard-butikken. Det blir de nå. Sjøbunnen sladrer nemlig om PCB-forurensning. Undersøkelser har vist at sjøbunn ved Stord, Farsund, Mandal, Kragerø, Horten og Drammen er forurenset av PCB som en gang før 1980 ble til gode resultater for Monsanto. Og dette er bare snakk om lett pirkning i overflaten. Listen over områder påvirket av Monsanto-PCB vil bli uskikkelig lenger hvis man setter inn ressurser på grundig kartlegging i hele landet.

Og nå snakker vi bare om lille Norge. Hvor mange Monsanto-forurensede områder som finnes i hele verden kan man bare lure på. Nesten 20 år etter forbudet mot PCB truer disse forurensningskildene livet på kloden. Før det ryddes opp bedriver vi egentlig et gigantisk eksperiment med mildt sagt uvisst utgang. Derfor skal det ryddes opp. Og alle kjemigigantene som en gang tjente seg søkkrike på salg av produktene skal selvfølgelig være med på gildet. Noe annet vil være usmakelig.

Nytt og nyttig Informasjonsmaterieell fra Norges Naturvernforbund

DEI FIRE STORE – FREDA MEN IKKJE REDDA

Lettlest hefte om Norges Naturvernforbunds syn på rovdyr og rovdyrforvaltning og om bjørn, ulv, jerv og gaupe. Nynorsk. 8 sider. Kr 30, medlemspris kr 20.

SKIFT TIL GRØNT

- Idéhefte nr. 1 om frivillig arbeid med Lokal Agenda 21.
 Veileder for arbeid for bærekraftig. Bokmål. 159 sider. Kr.150. Medlemspris kr 75.

BIOLOGISK MANGFOLD I KOMMUNENE

- Idéhefte nr. 2 om frivillig arbeid med LA21.
 Veileder for bevaring av biologisk mangfold i kommunene. Bokmål. 24 sider. Kr 30. Medlemspris kr 20.

VILLE NABOER

- Idéhefte nr. 3 om frivillig arbeid med LA21.
 Veileder for rikere livsmangfold i det nærmeste nærmiljøet vårt - fra hagen og helt inn til blomsterkassene. Bokmål. 70 sider. Kr 95. Medlemspris kr 70.

HÅNDBOK FOR GIFTJEGERE

- Idéhefte nr. 4 om frivillig arbeid med LA21.
 Høyaktuelt for Naturvernforbundets lag og andre interesserte i arbeidet med å spore opp miljøgifter. Det legger vekt på å håndtere aktører profesjonelt for å sikre minst mulig grad av konflikt og størst mulig grad av fellesinnsats i forbindelse med opprydding og med å redusere skadene. Planlagt ferdig i løpet av vinteren. Kopiersjon av originalmanuskriptet kan skaffes på forespørsel.

Bestilling:

Telefon 22 40 24 00, faks 22 40 24 10,
 via Naturvernforbundets websider:
<http://www.naturvern.no/> eller skritlig til:

Norges Naturvernforbund
 Boks 342 Sentrum
 0101 Oslo

 **NORGES
NATURVERNFORBUND**

Ulvehatere stjal konvolutter

Aksjonsgruppen «Nei til ulv i Østfold» har brukt Naturvernforbundets navn når de har sendt ut sitt materiell.

**N&M Bulletin
JENS P. TOLDNÆS**

Fylkeslederen i Naturvernforbundet i Østfold vurderer å anmelde aksjonsgruppen «Nei til ulv i Østfold» ved Ole Jacob Langeland. Bakgrunnen er at

gruppen har sendt ut sitt materiell i Naturvernforbundets konvolutter. Konvoluttene er trolig stjålet.

Vanskellig å ta seriøst

– Vi ble varslet av en grunneier som hadde mottatt materialet. Vi

har litt problemer med å ta disse menneskene seriøst. Samtidig tar vi sterk avstand fra innholdet i oppropet og vi håper at personer med et nogenlunde balansert om-dømme ikke lar seg forlede til å tro at vi står bak dette, sier fylkesleder i Naturvernforbundet i Østfold, Knut Magne Furuheim til N&M Bulletin.

Jegere og grunneiere bør si fra

Ifølge Furuheim er det mer løgn

i brevet fra rovdymotstanderne.

– Utformingen av protestskrevet tyder på at grunneierfor-eningene i Østfold samlet står bak oppropet. Det er ikke tilfelle og vi ber om at seriøse jegere og grunneiere tar avstand fra denne aksjonen. Naturvernforbundet tror på dialog og ikke konfron-tasjon, sier Furuheim.

Det har etter gjentatte forsøk ikke lyktes N&M Bulletin å få tak i Ole Jacob Langeland i «Nei til ulv i Østfold».

Til kamp mot plast og isopor

Kina er i ferd med å bli verdens største marked for engangsprodukter. Nå tar myndighetene kampen opp mot det voksende forurensningsproblemet.

**IPS
XU ZHENGFENG**

Fra og med årtusenskiftet er det forbudt å framstille, selge og bruke engangsbestikk og engangsbegre og -tallerkener laget av isopor, har Kinas økonomiske overvåkingsorgan, Kommisjonen for økonomi og handel, bestemt. Fra før av har Hangzhou, hovedstaden i provinsen Zheji-ang, som den første kinesiske byen innført forbud mot plast-emballasje. I Zhengzhou, hovedstaden i provinsen Henan, oppfordrer plakater på markedsplas-sene befolkningen om å bruke kurver i stedet for plastposer når de skal handle. For å understreke viktigheten, delte borgermesteren ut 50.000 kurver av flettverk og strå gratis til innbyggerne.

«Hvitt søppel»

I Beijing oppfordrer myndighetene folk til å bruke bager av tøy når de handler. Hvert år blir det kastet rundt 2,3 milliarder plastposer i den kinesiske hovedstaden.

På landsplan blir det hvert år

brukt milliarder av engangsspisepinner, ti milliarder engangs-innpakninger for mat og rundt 20 milliarder engangsbegre og lignende utstyr. Den landsom-fattende etterspørselen etter mat-emballasje som bare kan brukes en gang, øker med seks prosent i året, ifølge avisen Dagens øko-nomi.

Med denne veksten kan den samlede årlige etterspørselen for engangsprodukter av alle slag nå opp i 70 til 90 milliarder enheter, eller kanskje opptil 100 milliarder eller mer innen 10 år, spår avisen.

Dette medfører enorme tap av ressurser, særlig går det ut over skogen. I tillegg kommer voksende fjell av «hvitt søppel», plastemballasje som det kan ta rundt 200 år å nedbryte.

Avfallssortering

Opphopningen av «hvitt søppel» har ført til en omfattende kampanje for å få kinesiske forbrukere til å forandre sin bruk- og kastmentalitet. Det statlige Folkets Dagblad hadde nylig en serie med artikler og kommentarer

som oppfordret folk til å bruke færre eller ingen engangsvarer av plast. Den statlige fjernsyns-kanalen CCTV sender reklame-innslag mot den «hvite foruren-sningen» i beste sendetid i samt-lige åtte kanaler.

Mange av Kinas byer har inn-ført restriksjoner mot bruk av visse typer emballasje, og provinshovedstaden Hangzhou bøtlegger brudd med fra rundt 470 til 4680 kroner. Bystyret i Beijing forbød i mars salg av isoporinnpakninger ved jern-banestasjoner, terminaler for langdistansebusser, flyplasser, hoteller og forskjellige friarealer.

Myndighetene planlegger også å innføre søppelsortering, slik at det blir enklere å gjen-bruke avfallet. I Beijing er det allerede kommet nye søppel-dunker som er merket slik at folk kan se hva slags avfall de skal kaste i dem.

Grønn produksjon

Men selv om det er bred enighet om at Kina må minske bruken av engangsprodukter, er det ikke så enkelt å finne ut hva man skal erstatte dem med. Wang Zhixue, direktør for Kinas teknologiske utviklingssenter for landsbygda, sier at det nå stort sett er fire typer «grønne» innpakninger som erstatter isopor. Disse er laget av risskall, kartong, strå

(fra ris og hvete) og stivelse.

Kartongemballasjen er trygg, medfører ingen helseisriko og kan gjenbrukes. Over 100 foretak i landet produserer kartong-emballasje for mat med en samlet mengde på tre milliarder enheter.

Men motstandere påpeker at kartongen medfører felling av skog og at produksjonen av cellulose er forurensende.

Selskapet Green Eternity Co Ltd, som holder til i Shantou i provinsen Guangdong, lager matemballasje av skallet av ris. Bedriften produserer særlig emballasje som blir brukt til mat-varer på supermarkedene.

– Vår emballasje går fort i oppløsning, og risskall er det nok av i Kina, sier bedriftens leder Ji Xiaopeng.

Provinsens matvareadmini-strasjon har rustet opp Green Eternitys produksjonsteknologi og varekvalitet. Selskapet har nå begynt å eksportere til Japan, Taiwan og USA.

Emballasjen av risskall møter konkurranse fra bokser, kopper og tallerkener laget av strå. Sanshi Green Packaging Company i Shandong-provinsen har brukt tre år på å utvikle denne type emballasje. Stråemballasje som råtnes er god gjødsel, ifølge bedriftens leder Li Zhongyu.

– Giften er Monsanto's ansvar!

Monsantos giftige «fingeravtrykk» finnes overalt i norsk natur i form av PCB. Nå vil Naturvernforbundet tvinge selskapet til å ta ansvar for det organisasjonen påstår er grov miljøkriminalitet.

N&M Bulletin
JENS P. TOLDNÆS

For miljøbevegelsen er selskapet Monsanto etterhvert blitt selve symbolet på kynisk forretningsdrift og naturødeleggelse. Monsanto, som i Norge holder til på Lysaker utenfor Oslo, har ingen prangende fasade. Kun en liten papirlapp med navnet på ringeklokken. Bak den lille papirbiten skjuler et av verdens mektigste selskaper seg.

Firmaet, som også har vært sterkt i søkelyset når det gjelder genmodifisert mat og sprøytemidler, har solgt omlag 500 tonn PCB-gift i Norge. Salget har foregått gjennom en årrekke, lenge etter at Monsanto visste at PCB var skadelig, hevder Naturvernforbundet.

Monsantos «fingeravtrykk» er over alt
Store deler av denne giften befinner seg fremdeles i norsk

natur, i havet, på sjøbunnen eller i fyllinger som lekker. Monsanto har så langt ikke villet rydde opp etter seg.

Fordi miljøgiften PCB etterlater seg et kjemisk «fingeravtrykk» – unikt for den enkelte bedrift – er det lett å spore hvem som har forurenset hvor.

Naturvernforbundet har funnet Monsanto-gift i sjøområder blant annet i Oslo, Drammen, Horten, Glomma, Hvaler, Kragerø, Arendal og Farsund.

Gode grønne kort på hånden

Sist mandag fikk kjemigiganten levert flere tonn med giftig slam fra Frederikstad på trappen utenfor sine kontorer på Lysaker. Leverandøren, Norges Naturvernforbund, leverte også et brev hvor man ønsker å komme i dialog med Monsanto. Det har foreløpig vist seg umulig og tønneleveransen kan være starten på et større miljøslag i rettssalen.

– Vi har hatt jurister til å vurdere denne saken, og vet at vi, juridisk sett, har meget gode kort

på hånden. I tillegg er det noe som heter rettferdighet. Her har vi et digert multinasjonalt selskap med uhyre sterk økonomi som gjennom en årrekke har forgiftet norsk natur – også vil de ikke engang forsøke å rydde opp etter seg. En slik sak må vi ta tak i, sier informasjonssjef i Naturvernforbundet, Kåre Olerud til N&M Bulletin.

I motsetning til informasjonssjefen i Naturvernforbundet er det umulig å få uttalelser om Monsanto i Norge som bare påpeker at henvendelsen ikke har noe med dem å gjøre og at den derfor er sendt til England.

Vil kjøre prinsippssak

– Monsanto i Norge sier de ikke har noe med dette å gjøre og henviser til kontorer i England. Hva sier Naturvernforbundet til det?

– Det er bare tull. Vi har papirer som viser at det er Monsanto som har markedsført og solgt giften i Norge. Også etter at de var klar over skadevirkningene – det vil si mot bedre vitende. Det vet Monsanto like godt som oss. De kan ikke slippe unna ansvaret ved å forandre struktur på selskapet.

– Flere selskaper har solgt PCB i Norge, hvorfor går dere løs på akkurat Monsanto?

– Fordi det etter vårt skjønn er Monsanto som er «verstingen» blant disse selskapene. Derfor ønsker vi å kjøre en prinsippssak mot dem.

– Opprydningskostnadene er beregnet til mellom fem og femten milliarder kroner. Er det realistisk å tro at det kan stilles slike beløp til rådighet?

– Det er et formidabelt beløp, men vi må se det i forhold til hva slags selskap Monsanto er. Et annet viktig moment er at disse utregningene er gjort ut fra hva det koster å rydde opp i små kvanta PCB. Vi tror at det kan bli langt billigere når kvantaene øker og teknologien forbedres. Da kulepennene kom, kostet de flere hundre kroner stykket. Det gjør de ikke i dag, sier Olerud. ■

Greenpeace med i grønt samarbeid

Den alvorlige miljøgiftsituasjonen i havet gjør at miljøorganisasjonene vil samarbeide for å få has på synderne.

N&M Bulletin
JENS P. TOLDNÆS

Naturvernforbundet ønsker å bruke hele det verdensomspennende Friends of the Earth (FOE)-nettverket med kontorer i 59 land for å «ta» Monsanto som man mener har forgiftet store deler av Norges kyst og trolig også andre havområder med PCB gjennom en årrekke.

I tillegg vil FOE og Greenpeace trolig samarbeide i kampen mot Monsanto. Green-

peace, som har sloss mot Monsanto før, har tre millioner medlemmer på verdensbasis og kontorer i tre land.

– Vi har diskutert dette og ser store fordeler i å koordinere innsatsen mot Monsanto med FOE, sier pressetalsmann for Greenpeace, Frode Pleym.

Båten MV Greenpeace er i øyeblikket i Arktis med forskere fra Universitetet i Umeå for å kartlegge miljøgifter på og rundt Svalbard. ■

▼ fakta

- PCB (Polyklorete bifenyl-er) er et kjemisk framstilt stoff. All PCB i naturen er menneskeskapt.
- Stoffet ble satt i produksjon på 20-tallet. Forbud mot bruk av stoffet kom i 1980.
- Miljøgiften er tungt nedbrytbar og hoper seg opp i næringskjeden.
- Skadevirkningene som følger av PCB-forurensning er grundig dokumentert. Kreft, redusert immunforsvar og reproduksjonsevne samt skader på nervesystem, lever og hud er blant disse.

Kort om Monsanto

• HVOR: Firmaet har base i St. Louis, Missouri, USA og har omlag 30 000 ansatte. Profilerer seg stort som et «life sciences» selskap. Europa-kontoret holder til i Brussel.

• HVA: Selskapet, som har avdelinger over hele verden, selger kjemikalier, sprøytemidler og sprøytemiddelresistente frø, såprodukter og farmasøytiske produkter.

• HVOR MYE: På verdensbasis har Monsanto de siste årene hatt en omsetning på omlag femti milliarder norske kroner.

• PRODUKTER: Selskapet står bak kjente handelsprodukter som Roundup - verdens mestselgende sprøytemiddel, Nutrasweet, BGH (Bovine Growth Hormone), sprøytemiddelresistente soyabønner og har slagordet «Food, Health, Hope».

• STRUKTUR: Monsanto virksomhet har vært delt i to: Monsanto Chemical Company og Monsanto Agriculture. I september 1997 ble Monsanto Chemical Companys virksomhet utskilt som et nytt selskap, Solutia. Ifølge Naturvernforbundet forandrer ikke denne nydannelsen det faktum at PCB ble produsert og markedsført i Monsanto's navn i hele etterkrigstiden fram til forbudet mot miljøgiften kom i 1980.

• PCB-PRODUKTER: Monsanto Industrial Chemicals startet sin produksjon av PCB i USA i 1935. Monsanto's PCB-fabrikk i Newport, Storbritannia startet opp i 1954. Selskapet solgte PCB i Norge under handelsnavnene Arochlor og Pyrochlor fra både USA og Storbritannia. Andre kommersielle PCB-produkter fra Monsanto er Santosol, No-Flamol-Askarel, Therminol, Turbinol m.fl.

Haukelever 25 ganger verre enn spesialavfall

I kjølvannet av aksjonene mot Monsanto kommer en ny rapport om miljøgifter i norske dyr. Ifølge Direktoratet for naturforvaltning (DN) er PCB den verste forurensningen i norske kystfarvann.

N&M Bulletin
JENS P. TOLDNÆS

Eggene til et havørnpar på Møre som ble undersøkt i 1983 var forurenset med 400 mg PCB/kg. Det er åtte ganger høyere enn grensen for spesialavfall. I fuglelever er tallene ofte mange ganger så høye.

Rapporten «Miljøgifter og radioaktivitet i norsk fauna – inkludert Arktis og Antarktis» er laget av flere forskningsinstitusjoner på oppdrag for Direktoratet for naturforvaltning (DN).

I rapporten peker forskerne på at det er grunn til bekymring fordi det stadig lekker miljøgifter ut i norsk natur. For landpattedyr er situasjonen relativt trygg, mens sjøpattedyr og andre arter i havet, samt kjøtt og fisketetende fugl, er i faresonen.

Det er noen av problemene den norske faunaen har å stri med:

• PCB-nivåene i flere fuglearter er høyt og synker bare langsomt. Mange arter har hatt så mye PCB i seg at forskerne for-

venter at det har gitt skade på fosteret. Utsatte arter er blant annet havørn, vandrefalk, hønsehauk, spurvehauk, svartbak, sildemåke, gråmåke, fiskeørn, havhest, alke og havsule.

• Hos mange fugler er det funnet så mye PCB i leveren at det trolig har medført forgiftning. For eksempel er det funnet 1260 mg/kg hos hønsehauk, 550 mg/kg hos hubro og 250 mg/kg hos kongeørn.

• Hval, sel, oter og mink er spesielt utsatt for PCB. Hval er særlig utsatt for klororganiske forbindelser fordi dyrene har dårlig nedbrytningssystem. Giftmengdene overskrider grensene

for virkninger på nervesystemet hos forsøksdyr. Det er registrert forandringer i kroppsfunksjoner, men ikke sår og deformering slik som hos for eksempel sel i Østersjøen.

• Svaner og ender blir blyforgiftet av jegernes hagl. I våtmarker kan hagl ligge strødd med en tetthet på opptil trediver hagl per kvadratmeter. Det er også funnet blyhagl i gulpeboller hos kongeørn.

• En ikke offentliggjort undersøkelse, foretatt av NIVA, er det funnet høye konsentrasjoner av PCB i fiskearten lake fra Mjøsa.

• Kvikksølvforurensning har gjort stor abbor og gjedde fra en rekke innsjøer uten punktutslipp, uspiselige for mennesker. Kvikk-sølvnivåene i nordområdene stiger stadig.

• Norsk vandrefalk, dverg-falk, fiskeørn, havørn og spurvehauk har vært hardt rammet av eggeskallfortyning grunnet PCB, DDT og Dieldrin. ■

Sverige får 55 millioner til miljøprosjekt

Gjenvinning av bildeler, reduserte kvikksølv- og ammoniakktutslipp og skog- og myrvern. Det er noen av prosjektene som EUs miljøfond Life satser til sammen 55 millioner svenske kroner på.

– Det er positivt at så mange nyskapende miljøprosjekt kan

gjennomføres takket være Life, sier Mats Olsson, overdirektør på Naturvårdsverket, i en kommentar til prosjektet.

Gjennom prosjektet skal Volvo blant annet kunne tilby brukte renoverte bildeler – med full garanti. ■

FENDER Forretnings ASA
C.Sundts gate 29
5024 Bergen

Telefon 55 54 42 00
Faks 55 54 42 10
E-mail fender@fender.no

FENDER

Kystnæringens forsikringspartner

Annonser i
N&M Bulletin!
Telefon: 23 12 20 70

FSG

FANA STEIN & GJENVINNING AS.

»en nødvendig
parantès i
miljøsammenheng«

FSG

TLF: 55 11 87 00 - FAX: 55 11 87 35

Fanavegen 221, Pb.boks 33, 5046 Rådal

Vi som jobber på Jernbanen er stolte
fordi vi også gjør en innsats
for et bedre miljø.

Norsk Jernbaneforbund

ENEBAKK
KOMMUNE

KARMSØY KOMMUNE
RÅDHUSET
POSTBOKS 200 - 4251 KOPERVIK

Fornøyd med emballasjereturen

Statens forurensningstilsyn er godt fornøyd med returprosenten for emballasje, selv om man fortsatt ikke har nådd alle målene.

N&M Bulletin
TOM ERIK ØKLAND

Totalt 68 prosent av all emballasje ble samlet inn og gjenvunnet i 1998. Størsteparten, 57 prosent, gikk til materialgjenvinning. Resten ble brukt til energigjenvinning.

– Vi er svært fornøyd med bransjens arbeid for å få til en

best mulig gjenvinningsordning. Ikke minst er det gledelig å se at man jobber ekstra hardt for å få opp innsamlingsprosenten for de fraksjonene som henger litt etter, forklarer Sigurd Tremoen, seksjonssjef i Statens forurensningstilsyn (SFT).

Trengt for metall
Foreløpig er det gjenvinningen

av metall som går tregest. I fjor ble bare 6,5 prosent av metallemballasjen gjenvunnet. Målet myndighetene og bransjen har gått sammen om er 60 prosent gjenvinning i løpet av 1999. Tremoen er likvel optimist.

– For metall er det satt igang omfattende tiltak i siste halvdel av 1998 og første halvdel av 1999. Nå kan man levere metallavfall i containerne som tidligere var forbeholdt glass. Tilbudet blir framhevet i en voldsom informasjonskampanje. Jeg tror ikke målet er uopnåelig, sier Tremoen.

Også for plast er det et stykke igjen til målet er nådd. Ifjor ble 15 prosent av emballasjeplasten levert til materialgjenvinning. Målet er 30 prosent gjenvinning innen utgangen av 1999.

Suksess med papp

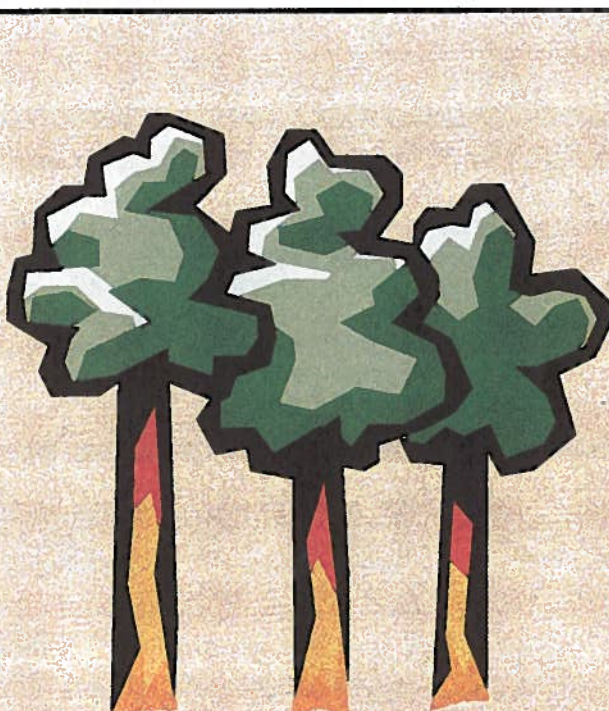
Materialgjenvinning av såkalt brunt papir, eksempelvis bølgepapp og pappesker, har stabilisert seg på et høyt nivå. Hele 80 prosent av denne emballasjen ble gjenvunnet både i 1997 og 1998. Målet var satt til 65 prosent innen utgangen av året.

Glassinnsamling har pågått i mange år, og også for denne fraksjonen er innsamlingsprosenten høy. I fjor ble over 70 prosent av glasset materialgjenvunnet.

Plast og kartong samles også inn til energigjenvinning. For kartong er målet på 10 prosent innsamling til denne type gjenvinning allerede nådd. For plast er gjenvinningsprosenten nå på 30 prosent, mens målet er 50 prosent.

Vet du om viktige miljøaktiviteter?

Innrykk i N&M Bulletins «Kalenderen» er gratis. Skal du være med å arrangere et viktig miljøseminar eller en konferanse, bør flest mulig miljøinteresserte få vite det. Informasjon om miljøbegivenheter sender du til: N&M Bulletin, «Kalenderen», Postboks 342 Sentrum, 0101 OSLO.

Hedmarkskogbruket

Skog i trygge hender

Sjekk våre miljø@ker:

NORGES BONDELAG

Fakta og nyheter fra norsk landbruk

www.bondelaget.no

Miljørapporten
og mer om miljø;
www.hydro.com

www.sas.no

Myhre mot militæret

Lars Martin Myhre er blant flere kjente artister som går på scenen når Stopp Regionfelt Østlandet arrangerer protest-konsert mot forsvarets skytefeltplaner.

N&M Bulletin
KRISTIAN JAHRE

– Som gammel militærnekt er det ikke veldig problematisk å delta på denne konserten, sier Lars Martin Myhre til N&M Bulletin.

Protestkonserten går av stabelen på Rockefeller i Oslo 23. september. Myhre, som også er kjent for sitt samarbeid med Odd Børretzen, skal opptre sammen med Arild Nyquist og Svein Olav Blindheim. Artistene stiller opp gratis.

– Vi får mye henvendelser om å delta på forskjellige arrangementer. Alt kan vi selvsagt ikke være med på, men her vil vi gjerne stille opp, sier Myhre.

– Finnes gode alternativer

I tillegg til å være gammel militærnekt er Myhre opptatt av de store naturområdene som blir ødelagt av skytefeltet.

– Det er ganske ille med dette skytefeltet og i grunn ganske passé i forhold til hvilken rolle det moderne forsvaret skal spille. Jeg kan ikke skjønne hvorfor forsvaret skal ødelegge flotte gedigne områder for å øve på en krig som sannsynligvis aldri kommer. Forsvaret har allerede ødelagt mye natur, og dessuten ser det ut til å finnes gode alternativer til dette øvingsfeltet, sier Myhre.

«Dyster debatt»

Black Debbath, et av Bare-Egils

ferskere bandprosjekter, kommer også for å spille på Rockefeller. I tillegg har Guren Hagen,

Sinikka Langeland og Lillebror Vassåsen bestemt seg for å ta turen fra de dype skoger og inn til byen. Forfatteren Vigdis Hjort kommer for å holde en appell.

I tillegg til konserten planlegger folkeaksjonen og gi ut en CD-plate. Denne vil være klar for salg så fort som mulig, og forhåpentligvis i tide til konserten på Rockefeller.

Aksjonene er i gang

Folkeaksjonen Stopp Regionfelt Østlandet og Natur og Ungdom er allerede i gang med aksjoner for å stanse skytefeltet.

N&M Bulletin
KRISTIAN JAHRE

23. mars vedtok Stortinget å etablere skytefelt for forsvaret i Gråfjellet i Hedmark. Planene betyr at forsvaret vil beslaglegge viktige og delvis urørte naturområder tilsvarende 38 000 fotballbaner og støylegge et område på størrelse med Vestfold fylke. Får forsvaret det som de vil, vil tonnevis med bly og aluminium bli spredd i området. Gråfjellet er dessuten et av få områder i Norge hvor alle de fire store rovdyra fortsatt holder til.

Stopp Regionfelt Østlandet har lovet å stoppe planene og truer med sivil ulydighet. Kampen har allerede begynt.

– Vi sperrer av veier inn i det planlagte regionsfeltet. Dermed ønsker vi å hindre forsvaret å komme inn i området for å starte den fysiske planleggingen av skytefeltet, sier Hilde Solli til N&M Bulletin.

Solli, som er nytilsatt sekretær for folkeaksjonen, forklarer at forsvaret skal legge fram et kostnadsoverslag for skytefeltet i februar. Uten planlegging, intet kostnadsoverslag – og dermed forsinket skytefelt. – Vi vil være i området så lenge det trengs for å stoppe planleggingen. Det vil for eksempel si inntil det kommer snø, sier Solli.

Selv om det er enorme områder forsvaret vil ta, trenger naturvernerne bare å passe på to innfartsveier. Forsvaret er nemlig nektet å benytte seg av alle privateide veier. De to aktuelle veiene som forsvarets planleggere får lov å benytte eies av Statskog og Borregaard. Hittil har aksjonistene bare hatt besøk av turgåere og bærplukkere i blokadene sine.

– De får selvsagt passere, men så fort forsvaret dukker opp, vil vi sette oss i veien å nekte dem å passere, lover Solli.

Stoler forstøtt på NOAH Langøya

Tross flere ulykker og gjentatte medieoppslag om brudd på sikkerhetsrutiner og manglende tillatelser fra myndighetene, mener fortsatt folk i Holmestrand at sikkerheten på Langøya blir godt nok ivaretatt av Norsk Avfallshandtering (NOAH). Det viser en undersøkelse Norfakta har gjort for Tønsbergs Blad.

Undersøkelsen viser imidlertid at Fremskrittsparti-velgerne og sympatisører av den lokale By- og Bygdelista er skeptiske til driften på Langøya.

Senest i sommer ble det avslørt at NOAH manglet oppbevaringstillatelse for arsenholdig svovelkis.

Kalenderen

1. - 3. september: Seminar om økologiske kvaliteter i Nordsjøen, Scheveningen, Nederland. Arr: North Sea Secretariat i samarbeid med norske og nederlandske miljøvernmyndigheter, tlf: +31 70 33 66 801.

5. september: Tematur om fugle- og dyrelivet i Gråfjellet, Hedmark. Arr: Stopp Regionfelt Østlandet, tlf: 22 36 42 18.

23. september: Konsert mot skytefelt, Rockefeller i Oslo. Arr: Stopp Regionfelt Østlandet, tlf: 22 36 42 18.

24. - 26. september: Naturfilosofisk seminar på Finsehytta, Finse. Arr: Den Norske Turistforening, tlf: 56 52 67 32.

30. september: Befarings og foredrag om bioenergi på Energigården, Hadeland. Arr: Energigården, tlf: 61 33 60 90.

15. - 16. oktober: Seminar om Norges landbrukshistorie, Bryggens Museum, Bergen. Arr: Senter for bygdeforskning, tlf: 73 59 17 29.

BRØVIG OFFSHORE ASA

Rådhusgaten 5b
N-0151 OSLO

Telefon: 23 10 09 00
Telefax: 23 10 09 10
E-mail: arit-eps@bravig.no

Karl Johan Fonds
NOR UNION BANK OF NORWAY

SpareBank 1 Midt-Norge
Trøndernes nærmeste bank

Banken støtter Naturvernforbundet

Verdensbanken starter kvotehandel med klimagasser

IPS

ABID ASLAM

– Verdensbanken skal i november opprette et forsøksfond for karbondioksid (PCF) for en utvalgt gruppe investorer i industrialiserte land. Innen januar år 2000 håper vi å ha nok penger til å sette planen ut i livet, sier Charles Feinstein, leder for bankens Avdeling for globale klimaendringer.

PCF, som ble godkjent av styret i Verdensbanken forrige uke, skal fungere som et vanlig fond - utenom at verdipapirene det skal handles med ikke er aksjer, men utslippstillatelser for tonn karbondioksid. Investorene skal hjelpe til med å redusere utslippet av drivhusgasser i den tredje verden.

Fornybare energier

Det skal også investeres i prosjekter som fremmer bruk av solenergi og andre typer fornybare energier, og i allerede eksisterende prosjekter som effektiviserer energiforbruket eller erstatter forurensende teknologi med miljøvennlige alternativer.

Verdensbanken søker investorer til sitt pionerprosjekt for handel med utslippskvoter av drivhusgasser. Norge har allerede sagt ja til å delta i prosjektet, selv om det ikke foreligger noen bindende avtale om investeringer fra norsk side.

Investorene vil bli premiert med korresponderende «kreditter», eller tillatelser som gir dem lov til å slippe en viss mengde karbon ut i atmosfæren. De kan bruke kredittene for å unngå å redusere sine egne utslipp, eller selge tillatelsene til andre selskaper og land som ikke kan, eller ikke vil, redusere karbonutslippene slik Kyoto-avtalen fra 1997 om klimaendringer pålegger dem å gjøre.

Stor interesse

PCFs maksimale kapasitet er satt til nærmere 1,2 milliarder kroner og Verdensbanken regner med å få inn mellom 500 og 800 millioner kroner under den første åpningen. Regjeringene i Norge, Sverige, Finland og Nederland har sagt ja til å delta i prosjektet,

selv om ingen av dem har laget bindende avtaler om investeringer, ifølge Feinstein.

– Atten store selskaper har også sagt seg interessert i å undertegne avtalen, blant annet oljeselskapet British Petroleum (BP), selskaper i Danmark, Norge, Finland, Sverige og Japan - inkludert Mitsubishi, sier han og legger til:

– Dette er solide selskaper med betydelige investeringsressurser, som samtidig har en underliggende interesse av et marked for karbonutslipp siden de er store energiproduserende industrier.

Verdensbanken har bidratt med 23 millioner kroner til prosjektet og regner med å få tilbake 80 prosent av utgiftene gjennom kommisjoner fra transaksjonene.

Mindre smertefullt

– I Kyoto lovet de industrialiserte landene å redusere sine utslipp til under 1990-nivå innen år 2008. Noen land har allerede nådd dette nivået, men for de andre vil utslippshandelen være et mindre smertefullt alternativ, sier Charlie Kronick, leder for Storbritannias Nettverksaksjonen for klimaet.

– Ulempen ved et handelssystem for utslipp, slik det defineres i dag, er faren for at utslippene bare tilsynelatende blir redusert, sier Kronick.

– Innen år 2012 kan denne handelen faktisk ha ført til en økning i globale utslipp.

Mange miljøaktivister og enkelte europeiske regjeringer ønsker en definert grense på hvor mye utslipp et land kan kjøpe seg på markedet, men USA er i mot slike begrensninger.

Kritikere mener utslippshandelen vil føre til at motvillige, rike land kjøper opp alle sine reduksjoner i utlandet. Men tilhengere sier ideen er økonomisk fornuftig fordi karbonredukerende prosjekter er billigst i den tredje verden. ■

Takk for støtten til
Naturvernforbundets
sommertokt

